

Med mudderpråm på Himleån

Rubriken låter kanske lite vitsig men är inte oriktig. Läs gärna och begrunda, hur det kunde gå till redan 1845, då Himledalens träskmarker efter stora bekymmer fick ett ordentligt utflöde.

Det torde ha stått klart i långliga tider att de stora kärrmarkerna runt Himleåns strömfåra borde gå att dika ut. Problemet var att hitta den riktiga arbetsmetoden. Det var inte lätt att med bara spadar och hjulbårar nå ett gynnsamt resultat. Framför allt var det svårt att nå enighet bland hundratals bönder att utföra en gemensam, lojal och organiserad kraftansträngning.

Den nya lagen från 1827 om ordnande av laga skifte i byarna blev en starkt pådrivande kraft. Redan 1834 började undersökningar göras för att hitta en vettig lösning för sänkning av Himleåns strömfåra. Om det gick att bevisa att 1000-tals tunnland god åkerjord skulle bli odlingsvärd genom att sänka Himleåns bottennivå, skulle myndigheterna ställa upp med frikostiga statsbidrag. Kongl Befallningshafvande i länet förordnade en lantbruksdirektör Herr Agronom Directör Georg Steffens att söka planera utdikningen av de vattendränkta kärren. Denne upprättade också en karta, uppgjorde arbetsplan och utfärdade kostnadsförslag. Till stora delar skulle den nya strömfåran arbetas fram vid sidan av den gamla. Detta säkert för att slippa för stora vattenmassor i samband med det besvärliga arbetet.

Emellertid dröjde det med planens förverkligande, och först 1842 i februari sammanträdde en Direction för företaget, som valts under överseende av landshövdingens representant. Den Direction bestod av Herr Högvälborne Kammar Junkare Carl von Wolffradt på Säteriet Thorstorp, Organisten i Träslöf J L Ehn, Kronobefallningsman S N Malmstedt samt hemmansägarna Anders Eliasson, Ljungstorp, Lars Gunnesson, Hunestad, och Anders Hansson, Ahleslöf.

Directionen hade efter ansökan hos Kongl Wäg och Wattenbyggnader fått till hjälp Commissionslandtmätare A A Brandberg. Detta till följd av att Directör Georg Steffens hade avlidit.

Vid inspektion på platsen framgick, att stora förändringar i Steffens förslag måste göras. Man måste ta mer hänsyn till att den nya avloppsgropen skulle ligga närmare den gamla fåran och med smärre förändringar utgöra gräns mellan socknar och

byar. Den nya strömfårans kraftigt tilltagna dimension borde inskränkas. Vidare borde man taga hänsyn till de höga arbetslönerna, och att materialet till nya brobyggnader blivit dyrare. Ett nytt kostnadsförslag borde upprättas.

Det ansågs lämpligt, att den nya fåran borde utstakas, medan kärrmarken låg tillfrusen. Fåran skulle mäta 14 alnars bredd ifrån 400 alnar nedanför Åttabro till den s k Länsmansholmen, därifrån 12 alnar fram till Gödestads bro, 10 alnar fram till den punkt där Grimån tillstöter, och därifrån till översta slutpunkten strax ovanför Rolfstorps bro, 8 alnar. Steffens förslag hade tidigare visat en kanalbredd på hela 20–40 alnar.

"Herr Landshöfdingen och Riddaren Virgin tillkännagaf att Kongl Majt på Landshöfdingens underdåniga framställning nådigt behagat att såsom anslag bevilja 2.666 Rdr. 32 sk Banco af den andel 6.800 Rdr, som avsatts till Himbleåns upprepning, och vars summa ingick i de af Rikets Ständer till Himbleåns och Tollersåsns gemensamt godkända låneanslag på 10.000 Rdr Banco."

Enligt skrivelsen till Kongl Majt väntades 2.000 tunnland kärr och av vatten fördränkt jord komma till nytta vid upprepningen. Man tryckte också på en tredubbel nytta, tjänlig utdikning, mångfaldiga hemmans, byars och socknars ostridiga ägo gräns, samt ett milslångt säkrare hägne utan vidare kostnad och besvär.

Under förvintern 1843 arbetade direktionen hårt på att få arbetet fullföljt under sommarhalvåret. För att göra det billigt och bra beslöts att uppdelat arbetet på de olika hemmanen efter ägo vid, som hemmanet hade i kärrmarken. Direktionen menade att med en sådan åtgärd skulle jordägarna själva med egen arbetskraft och en ganska ringa penninguppföring fullborda detta stora och gagnarika förslag, och att varje hemmans lott skulle läggas intill hemmanets ägo område. Det beslöts vidare att lantmätare och direktionsledamöter skulle lämna alla dessa årensningsskyldige underättelser och föreskrifter om deras ansvar, att rensningen skulle vara klar i den nedre delen till 1 okt 1843, och den övre delen till den 1 okt 1844. "Vid äfventyr att om någon försummar sin skyldighet skulle arbetet genom Direktions försorg för legas verkställas." Föreskrifterna var uppskrivna på poletter, som också visade den grävningsskyldiges egen arbetsplats.

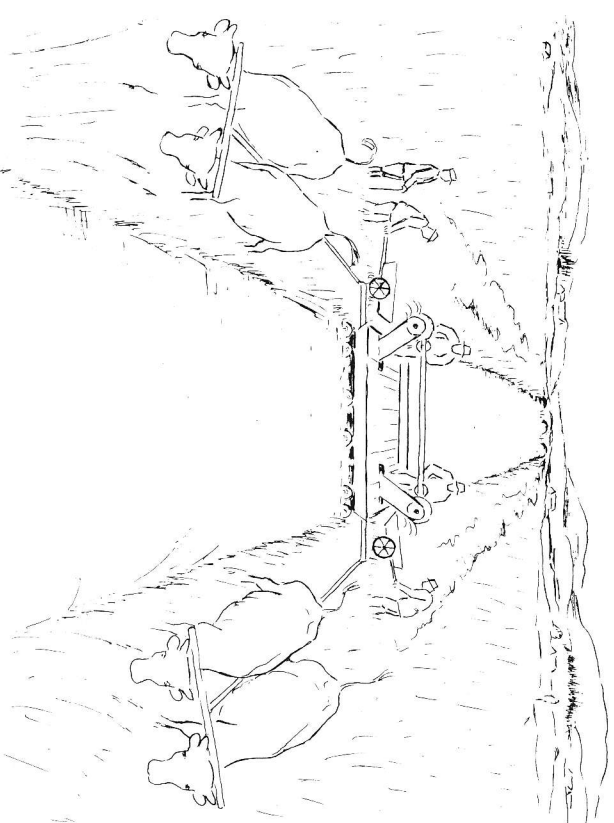
Vid direktionens sammanträde den 25 sept 1843 visade det sig, att åtskilliga av de årensningsskyldige icke fullgjort sin uppgift,

och det beslutades då att verkställa auktion, för att till den minstbjudande erbjuda det resterande arbetet.

Under förvintern 1844 beslutades att bygga ett tredje valv på södra sidan av bron vid Åttabro och det upprättades villkor hur detta arbete skulle utföras. Gustaf Johansson i Nr 4 Spannarp antogs till entreprenör för en summa av 111 Rdr, medan kostnadsförslaget var 233 Rdr.

1844 tycks ha varit ett mycket besvärligt regnår, och det omöjliggjorde all grävning.

I april 1845 lämnar organist Ehn ett skriftligt anförande till direktionen av nog så sensationell karaktär. Han framhöll där: "Att tvenne mudderprämar, av sådan beskaffenhet, som Löjtnant Remmer kanske bör ha godheten presentera, genast inköpes. Dessa skola så snart möjligt är sättas i gång, den ena ifrån Åttabro, den andra från Gödestads bro och uppåt. På prämarna bör alltid finnas med en kunnig person, som kan lämna underrättelse om sättet för deras behandling, samt ansvarig för deras vårdande. Den upprepningsskyldige jordägaren bör äga rättig-

Var det manne så här det såg ut med mudderprämen på Himleån år 1845? Teckning av Ake Carlson. Träslöv.

het, att för sina stycken göra tjänst. Om inte detta fungerar skall Directionen genom lega verkställa arbetet. Sedan numera vatten överallt inträngt i färan, anser jag alla försök med spade vara fruktlösa, för undanröjningar af uppgrundningar, till följd af icke djup nog gjord gräfvning, eller aflämnade tvärbankar, eller också från sidorna nedfallna jordämnena."

Löjtnant Remmer var kallad till directionens nästa sammanträde, som behandlade skrivelsen. Organist Ehn hade nog missuppfattat Remmer. Denne avsåg nämligen att en mudderverån skulle anskaffas, men den skulle förses med tvenne elevatorer. Remmer menade också att ett sådant mudderverk var både nödvändigt och ändamålsenligt, om ärensningen skulle ha någon chans att lyckas. Directionen beslöt tillstyrka att "ett mudderverk genast inköpes och i arbetet användes".

Löjtnant Remmer menade, att mudderverket borde kunna tillverkas på orten. Han gjorde upp rithing och upprättade kostnadsförslag till mudderveråmen med tillhörande tvenne skopor och spel m m. Directionen uppdrog åt ledamoten Anders Eliasson i Ljungstorp att vidtala någon pålitlig och till arbetet skickad person, som ville för priset 82 Rdr 43 sk Banco, som kostnadsförslaget upptager, åta sig att förfärdiga ett dylikt mudderverk, vilket arbete borde vara fullbordat tre veckor efter kontraktets skrivande.

Den 16 maj 1845 meddelade Anders Eliasson, att han vidtalat Lars Bengtsson i Hunestad att bygga mudderverket. Detta godkände directionen, varefter nämnde Lars Bengtsson var beredd förfärdiga mudderverket och kontrakt skrevs.

Hur mudderverket såg ut, då det var färdigt på sommaren 1845, är väl i dag 140 år senare inte lätt att beskriva. Någon rithing är tyvärr inte bevarad bland directionens väl ordnade handlingar. (Tänk om någon sentida släkting till Lars Bengtsson kunde finna den!) Vid genomgång av räkningarna i samband med bygget kan man dock få fram, vad som behövdes för arbetet med elevatorerna, som skulle monteras på prämen. Det anskaffades två ekerullar. Det gick mycket kätting åt, och den skaffades genom Remmers kontakter från Göteborg. (Han var anställd vid ett mekaniskt kompani vid Flottan.) Ett fartyg, som hette Liberty levererade kättingen. En räkning på inköp av två engelska hjulbärar är kvitterad av Remmer.

Lars Bengtsson i Hunestad tycks ha gjort ett gott arbete, och Löjtnant Remmer skriver följande intyg. "Sjålfva mudderflot-

tan, som blifvit verkställd efter af mig uppgifven rithing, var till alla delar riktig och utmärkt väl sammansatt, så att ej det ringaste varit att anmärka. De öfriga attiraljerna bestående af tvenne stycken spel, försedda med rullar och armar och tillsammans 10 naglar, och tvenne järnagafflar och därtill hörande 8 wrägglingar, är med största omsorg utförd, så att det är med full tillförsikt jag har afgifvet det vitsord om alltsammans, att det till alla delar skall fylla sitt ändamål. Varberg den 19 juni 1845 Ant. Remmer."

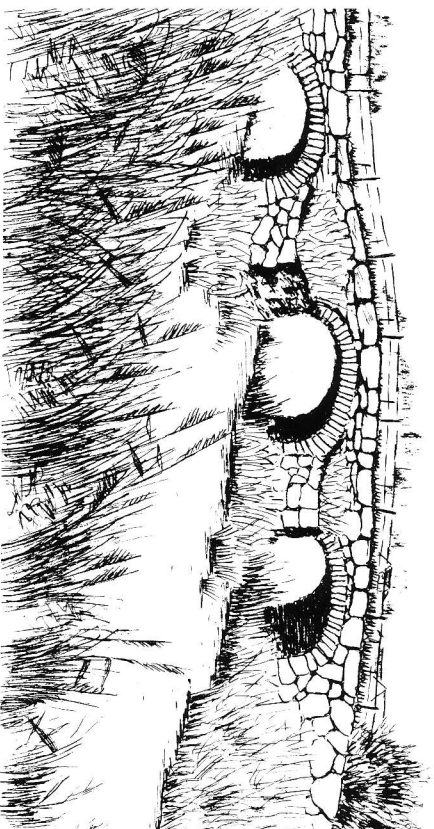
Anders Eliasson åtog sig nu uppdraget att frakta ut mudderveråmen till Åttabro. Det framgår inte om han använt hästar eller oxar. Tre man hjälpte honom att muddra och gräva igenom det otal tvärbankar, som funnits kvar efter förra årets ofullständiga grävning. Arbetet att frakta ut prämen tog tre dagar och kostade 6 Rdr. Dessutom tog Anders själv 3 Rdr för körning och sitt arbete i tre dagar samt sltning av tåg.

Befallningsmannen Malmstedt föreslog, att det tillsattes en person, som hade förtroende att vara tillsyningsman med högst 1 Rdr Banco daglig aflöning. Denne skulle ha tillfälle att ständigt tjänstgöra vid kanalen och vara så kunnig att han satte sig i respekt hos jordägarna. Det borde också bland jordägarna ute i distriktet utses en eller flera Rotemästare, vilka skulle se efter att tillsyningsmannens tillsägelser åttydades. Det är nog, hette det, att berörde jordägare budas i den tur de skola arbeta i kanalen.

Hur gick då arbetet till med den ovanliga maskinen? Några brev från Remmer till directionen ger en bild, även om den inte är fullständig.

"Till aflöningsens bestridande vid gräfningsarbetet i Himblekanalen, hvilket i onsdags den 30 juni tog sin början vid Träslöfs bys lotter, torde jag härigenom ödmjukast få rekvirera 50 Rdr. Jag har inte på eget bevåg velat utstaka gränserna emellan hvarje gräfningsskylldiges lott. Min önskan vore, att Landtmätaren fick i uppdrag att ånyo sätta ut gränsskillnader, emedan han är den ende auktoritet, som de gräfningsskylldige respektera. Sedan blir det lättare för mig att uträkna hvad gräfvningen kostar för hvarje lott."

En månad senare skrev Remmer ånyo ett brev till Vålborne Herr Kammarherren: "Härjämte medföljer rekvisition å 70 Rdr Banco, som skall användas dels till aflöningen, dels till införande af åtskilliga smärre räkningar på effekter jag nödgadts anskaffa för arbetets fortgång vid Himble A. Jag har haft att kämpa mot

Den gamla valvbron Åttabro – ett kulturminne i farozonen. Teckning av Ake Carlsson, Träslöv.

en förtvillad ström eller flod och dessutom det missödet, att mudderflottan ej ägde tillräcklig bärighetsförmåga. Detta är i dag afhjälpt med 6 stycken bjälkar till underlag. I går var jag hela dagen sysselsatt med att spela upp flottan till och på banken. Nu är som väl är felet afhjälpt, och som jag förmodar muddringen i gång med full styrka.”

Tio dagar senare eller den 9 september tillkännagav Löjtnant Remmer, att arbetet i Himble Å med de av löjtnanten lejda arbetarna avstannat, ”emedan åtskilliga af de gräfvningsskyldige inom Träslöfs socken, under hotelser att bruka våld i fall arbetet fortsattes, tvingat de ’legde’ arbetarna att därmed upphöra.”

Under sådana förhållanden, och då Remmer i följd därav avsa-
de sig, det åt honom lämnade uppdraget som arbetschef, beslöts
direktionen att genom ackord få 25 man med nödigt underbetal
från Kongl Elfsborgs Regemente för att få arbetet för lega
verkställt. Befallningsmannen Malmstedt åtog sig att tillskriva

Chefen vid Lif Companiet av sagda Regemente, vilket Compani
var förlagt nära den halländska gränsen och därför skulle kräva
minsta kostnad, att för ändamålet erhålla nämnda befäl och
manskap. Efter detta besked ytrade Remmer att han var beredd
fortsätta leda arbetet, i fall en sådan arbetsstyrka kunde anstäl-
las för arbetet vid Himble Å.

Det dröjde ända till den 7 oktober, innan det kom svar från
militären i Borås, och det var negativt, då man måste invänta
regementschefens besked om permission. Då det därtill var kort
tid kvar av året, varunder grävningen kunde fortgå, måste arbe-
tet anstå till nästa år.

Den 19 november överlämnade Remmer alla de handlingar
och kartor han mottagit. Han lämnar en förteckning på det
material och de instrument, som tillhörde kanalarbetet, och som
blivit lämnade till förvar hos torparen Nils vid Åttabro.

Remmer avslutar sin tjänst med följande deklaration: ”Med
undantag af de trenne sista styckena, så ha alla de öfvriga erhål-
lit erforderligt djup i botten. Vattenflödet och andra motgångar
ha varit orsaken, att inte dessa stycken blifvit fullt färdiga. För
att försöka minska vattnet och kunna använda den på platsen
varande arbetsstyrkan, så ha vi försökt att öka några vallar i
Klastorps by, hvilket inte var populärt. Hvad muddringen vid-
kommer, så anser jag, att någon ersättning ej bör komma ifråga,
emedan den genom de gräfvningsskyldigas motstånd eller för-
bud blifvit tvärt afbrutna, och således snart sagt utan ändamål.
För att igenfinna stället dit rensningen verkstälts, så utsätter
jag en påle vid den bäck, som ifrån Träslöfs ängar faller i kana-
len. Dessutom har kostnader utgått vid rensningsarbetet vid
båda sidor om Åttabro, samt vid upphalningen af mudderprä-
men, till hvilket stora kostnader åtgått.”

Vintern 1845–1846 gick i den allmänna iskans tecken. Nu var
det bönderna i Hunestad, Gödestad och Rolfstorp, som gick till
enigt angrepp mot direktionen. De menade att det inte förekom-
mit någon redovisning av de statsmedel, som utbetalats för
grävningsarbetet. Troligen berodde detta på, att arbetet dragit
ut på tiden och föranlett ideliga misslyckanden. Bönderna kräv-
de en verklig redovisning, och då denna dröjde, lämnade de in en
stämning till Himbles Häradsrätt. Målet var först uppe vid Hös-
tetinget den 26 nov 1845. I utslaget efter Vintertinget den 23
april 1846 säger rätten, ”att visserligen har direktionen emotta-
git en del af Statsmedlen, och då det är olofligt, att det arbete

hvad pengarna skall användas till inte är fullbordad, så kan likväl käranden inte bevisa, när medlen skola redovisas. Därför kan inte Rätten bifalla stämningen i befintligt skick.”

Så snart det stod klart, att arbetet med kanalgrävningen inte kunde fullbordas under år 1845, mycket beroende på det myckna regnandet 1844, och direktionen inte kunnat uppfylla sin förbindelse att ha arbetet färdigt under 1845, måste ett nytt brev till Styrelsen för Wäg och Wattenbyggnader avsändas med begäran, att Styrelsen ville utverka om Kongl Majts nådiga prolongation få arbetstiden ytterligare ett år eller till 1846 års slut.

Den 19 november 1845 kommer följande svar på anhållan från konungen Oscar I.

Oscar etc.

Vår ynnest . . .

I öfverensstämmelse med hvad I uti Memorian den 12 denna månad, på anförda skäl i underdånighet tillstyrkt, hafva vi funnit godt i nåder bifalla Arbets Directionens för upprepning af Himbleån i Hallands Län genom dess Ordförande, framställd underdåniga anhållan, att, som detta arbete, hvilket, enligt det med Eder afslutade Contract, borde vid innevarande års slut vara fullbordadt, så väl genom det sistidna, som detta år lidet betydligt hinder genom den ihållande regniga väderleken, arbetet för ifrågakvarande upprepningsföretag måtte warda förlängt med ett år eller till 1846 års utgång: hvilket Eder till svar, samt vedetbörande härtil i Nåd tillkännagifvas.

Vi bifalla etc.

Stockholms Slott den 19 November 1845

Oscar

Direktionen var samlad den 5 mars 1846, då de tacksamt tog del av ovanstående förlängningstillstånd för arbetet i Himble Å. Nu kunde åter förhandlingar inledas med militären. Det skickades en ansökan å direktionens vägnar, att genom ackord med 25 man, 1 Corporal och 1 Underofficer ifrån Lif Compagniet, samt 25 man och 1 Corporal ifrån Södra Kinds Compagni af Kongl Elfsborgs Regemente få arbetet verkställt, och åtog sig Ordf., att hos Regements-Chefen få manskapet permitterat för ändamålet, och få dem att skicka dugligt och pålitligt arbetsmanskap.

Den 30 april 1846 kom svaret från Regementet. Detta gick ut på, att det fanns möjlighet att erhålla 25 man från vardera Compagnierna, men något befäl kunde inte avvaras, innan en förestående manöver avslutats. Direktionen anade besvärighete

ter men kunde inte låta bli att begagna sig av manskapet. Det fanns en avskedad sergeant i Grimmaröd socken av Marks härad, som borde kunna duga som tillsyningsman. Express skickades till honom, om han var sinnad att åtaga sig denna befattning mot högst 1 Rdr Banco i ett för allt i dagsarvode. Därefter skulle Ordf också med expresser låta skrivelser gå till förbemänte Compagni Chefer, och däri utsätta dag, då arbetsmanskapet skall infinna sig. Det beslöts, att manskapet skulle infinna sig i Ljungstorp by, där de vid ankomsten skulle anvisas kvarter av direktionsledamoten Anders Eliasson.

Capten Brandel vid Södra Kind hade utfärdadt, att varje arbetare skulle för helt dagsverke betalas 24 skilling Banco.

Det beslöts nu att så vitt det var möjligt söka hindra vattnet i den gamla strömfåran att strömma in i den nya avloppsfåran. För detta skulle stämnen uppsättas på tre ställen, ett i de sk Bottnarna, ett i Hulta hagar vid Gödestad och ett där Grimån stöter till vid Grimetons kärrgrop. Dessa tre stämnen jämte två andra skulle begagnas att flyttas allt eftersom arbetet fortgick. Anders Eliasson åtog sig att anskaffa dessa. Det skulle användas stora bjälkar eller spiror. Det skulle sättas plank mot bjälkarna till minst 1½ tumms tjocklek, vilka ställdes på änden, plöjdes tillsammans och fastspikades i bjälkarna, så dämnet blev starkt och fullkomligt vattenätt.

Anställningen av militär till årensinsarbetet tog en oväntad vändning. Av de från Södra Kinds Compagni begärda soldaterna, var det inte heller fulla antalet, som var villiga att komma. Direktionen hade inget annat val, än att nöja sig med dem som kom.

Det var bestämt, att arbetarna skulle ta med sig egna spadar, men ett flertal skottkärror fick direktionen låta göra i bygden. Ett annat problem blev att skaffa kvarter hos någon i närheten. Direktionen blev tvungen att ingå till Kongl Befallningshafvande i länet med ansökan om tvång att få manskapet inkvarterat hos de jordägare, där arbetet utfördes. Anders Eliasson tvangs att själv ta emot manskapet, tills ordnat kvarter var avklarat.

Det började se ut, som om Himbleåns upprepning drabbats av någon form av förbannelse. Organist J L Ehn från Träslöv var mycket bekymrad. Han är närmast drabbad av panik. Han skriver en lång skrivelse till sin egen direktion, där han går igenom hela eländet. Han nämner det ständiga regnandet. Hur jordägarna själva med våld sökt hindra arbetet. Hur arbetet genom åläg-

gande av K Bs order med lejt folk varit fruktlöst. Hur Capten Remmer trots bästa vilja blivit uppsagd och förmärad. Hur de senast antagna soldaterna, de flesta redan efter få dagars tid övergivit arbetet, så att hela arbetsstyrkan i dag den 29 maj 1846 är två man.

J L Ehn fortsätter: "Icke utan fruktan och ledsnad kan jag tänka på detta arbete. – Jag nämner fruktan, ty många tusende dagsverken skola där på cirka 4 månaders tid användas, därest icke en följd skall bli, att Statsmedlen, som erhållits, måste återbetalas till riksgälds Contoret. – Jag nämner ledsnad, ty det är en stor skada för de få jordägare, som antingen af intresse för arbetets fortgång, eller af god vilja uppfyllt sina förbindelser vid upprensningen, inte allenast förlora de åsyftade fördelarna, att kunna odla, utan ock få sitt arbete tillintetgjort genom uppgrundningen af ämnen, som dels nedfalla från sidorna å de ställen, där vattnet är närmast stillastående, och höjer sin yta till jordens yta . . ."

Ehn fortsätter sin skrivelse, och han väcker därvid frågan, att man nu måste vända sig till Överdirectören för Wäg och Wattenbyggnader, som skulle ingå till Kongl Majt och Kronans Manskap, som i Näder därtill ansågs lämpligt beordra ett större antal manskap att infinna sig, för att ett önskat resultat skulle ernås i år eller nästa år, om Kongl Majt i Näder tackes lämna tid därtill.

Han förstår, att det skulle medföra ännu mer kostnader och stora svårigheter, men större och viktigare är, att arbetet kommer ur sitt omöjliga stillestånd, och kunde ge hopp att en gång få slut på företaget.

Intressant är att notera de övriga direktionsledamöternas reaktion. De får av skrivelsen en tändning, som om nu fick det vara nog med drömmar och fantasier. Kraftiga och bestämda åtgärder måste vidtagas för att få slut på detta eviga elände. Man reter sig på Ehns förslag och nästan förlöjligar det, med tanke på de kostnader och besvärigheter detta skulle medföra.

Direktionens majoritet skriver: "Dagtraktamente för ett större antal Befäl och manskap, såväl under marsch som arbetsdagar, ingvartering, behöfvlig sjukhuslokal och Låkarvård, ersättning till Rotehallarna för Soldattorpens bebrukning, äfvensom till Soldat, som möjligtvis under arbetet ådrager sig åkommor, hvilka gör honom otjenstbar m m, och dessutom skulle det" enligt direktionen "ta en afsevärd tid, innan Kongl Majt hinna afgöra bifall, och då skulle mesta tiden af året åtgå och arbetsti-

den vara förilden, och hela företaget vore förfelat. Man får inte glömma, att ÖverDirectören för Wäg och Wattenbyggnader vid sin nyiligen gjorda inspectionsresa, ytttradt, att någon ytterligare förlängning af den tid Kongl Majt i Näder bestämdt för arbetets fullbordan är mycket tveksam."

Nej, nu skulle det anskaffas en större arbetsstyrka. Man skulle le kungöra uti Tvåakers Hunestads, Träslöfs, Grimethons och Hvalinges Pastorats Kyrkor nästa Annandag Pingst, med tillkännagifvande, att arbetare, som med 36 sk Riksgäld i dagenning ville åtaga sig arbetet uti Himble Å. Annälän skulle göras hos Anders Eliasson i Ljungstorp.

Till rättelse vid ågrävningsarbetet uppsatte direktionen en skriftlig Instruktion för Arbetschefen Sergeant Hedeberg så lydande:

"1° Hvarje morgon tidigt, samlas arbetsmanskapet vid Canalen, och sedan Corum hållits, uppräknas och uppskrifves manskapet.

Himblean vid Hunnestad i våra dagar. Dess på långa sträckor linjeraka färranger att det är en grävd kanal.

2° Hvarje afton, vid arbetets slut, förhålls på samma sätt – och om någon af arbetarna under dagen blifvit sjuk, eller undanhållit sig ifrån arbetet, bör sådant antecknas, samt tiden för dagen, som han arbetat.

3° Hvarje helgfri dag skall arbetas sammanlagt 12 timmar, och lämpas i öfverensstämmelse dermed rasttimmarna.

4° Arbetet utföres i fullkomlig öfverenskommelse med den till arbetsChefen lämnade beskrifvning af Landtmätaren i hvad bredden och djupet af strömfåran angår, att botten göres jämn, slam bortskaffas och sluttning på sidorna, på sätt å Chartan visar”

Den 2 juni 1846 samlades alla vid Ättabro. Direktion, Arbets-Chef, tillika med åtskilliga lejda arbetare. Sedan det anvisats, var arbetet skulle påbörjas och instruktion blifvit delgiven, yrkade arbetsfolket förhöjning av den förut bestämda dagspenningen. De motiverade detta i avseende till nu varande höga priser å livsmedel. Direktionen fann sig föranlåten bevilja detta, så att varje dagsverke hädanefter komme att i ett för allt betalas 40 skilling Riksgäld Banco. (En höjning med 4 sk.)

Efter cirka tio dagar började åter åtskilliga av Clastorps byamän inställa sig vid årensningarbetet, som där pågick, och förövalde våldsamtigheter och förhindrade därmed arbetet. Organisten Ehn upplyste nu vid direktionens möte, att han och Kronobefallningsmannen Malmstedt kommit dit, och med kraftiga och allvarliga föreställningar lyckats återkalla de våldsamma till sans och ordning. Efter detta har arbetet pågått ostört, och direktionen fann inte för närvarande anledning gå i författning om ytterligare åtgärder. Direktionen beslutade dock, att den åboe från Nr 10 Clastorp, som huvudsakligen varit vållande till våldsamtigheterna, honom själv till billig och rättvis näpst, betalar till direktionen utbetald lega, som ersättning till arbetsfolket för den dag, som dessa genom våldsamtigheterna blifvit hindrade i arbetet. Kronofogden skulle uttaga denna plikt.

I Rolfstorp grävde några bönder igenom den jorddämning, som låg mellan Gamla Å och den nya strömfåran, varvid vattnet fritt fick välla in och hindrade nygrävningen. Det var nog ganska påfrestande att se de vattenmassor, som samlats på grund av uppдämningarna.

Arbetet var emellertid kommit ordentligt i gång, även om antalet arbetare minskat till 28 man. Därför beslöts direktionen, att på nytt gå ut med kungörelse i angreänsande kyrkor, tillkännagivande att arbetare mot 40 sk Banco i dagspenning, kunde anmäla sig hos Sergeant Hedeberg, och den hugade bör hava med sig egen spade och skottkärra. Detta tillkännagivande gav gott resultat. Man började få så stark arbetsstyrka att man fick kontakta kapten Remmer, ty mer än 50 man var för mycket för en arbetsledare.

Arbetet gick också väldigt fort, kanske för fort, ty vid Gödestads bro blev det våldsamma diskussioner och to m rättegång, då det menades att arbetet inte följt den godkända kartan. Detta var viktigt inte minst för statsbidraget, och det fick ordnas särskild entreprenadauktion för omgrävning på den sträcka tvisten gällde.

Även detta arbete ordnade sig, och den 7, 8 och 9 oktober 1846 var den stora synen kallad för att avsyna arbetet. Så slutade företaget lyckligt, trots de mörka tunga moln, som svävade över den trängda och delvis desperata direktionen fyra månader tidigare.

Mudderverkets medverkan under den verkliga grävningen är rätt lite beskriven. Det tycks i varje fall ha använts fram till Gödestads bro. Bonden vid Broen åtog sig att frakta ner prämen till Ättabro. Här tycks den ha spelats upp på land, och fick ligga ett par år på en Trönningebondes åker. Denne kom senare med anspråk för skada på gräsväxten.

Vad blev då resultatet, av det stort uppslagna företaget? Blev det, som direktören Georg Steffens sa till ljungstorpsbönderna, då han 1836 avvägede deras vattentunga jordområde: ”Under dessa vattenmängder döljer sig en af Sveriges bördigaste jordar!”

Vid Laga skiftet några år efter kanalgrävningen beskriver Assessor Justus Nerman i Gödestad den nya jorden, då han överklagar den i hans tycke låga taxering, den fick av skiftesmannen gent emot den gamla hävdejorden.

”Det är allmänligen känt, att då Himblekanalen för öfver 20 år sedan uppgräfvdes blef en dalbädd, som förut legat öfver-svämmad, genast tillgänglig för plojen. Bottenlagret, på flera ställen i dalbädden, visar omisskännelige märken därtill, att densamma i förfluten tid utgjordt en wik af salthafvet, däribland man också funnet benrester af en valfisk, ty på ett ställe af vårt markelag, eller i de s k ”Bottnarne” ligger öppet för ögat i kanal-brinken ett märkligt lager af strandsnäcksmergel, hvilket mellan sig, och det deroftvan liggande humuslagret, har en tunn

sandstrands betäckning. På ett annat ställe finner man under ett djupare humuslager samma tunna strandsandsrand, ofvanför ett vitt eller gulaktigt lerlager blandadt med mergel uti de skärren. Denna aluvialsättning, likasom den utmärkt bördiga lermylla på lerbotten, som hafvet avsatt utgör sådana härligheter, att den stenrika många gånger torftiga sandjorden på grus eller mjälbotten är ett hån att likvärdigt jämföra med."

Långt in på dessa sena tider kan man se, att dalen även i sitt dränkta tillstånd haft en kraftig växtlighet. Med säkerhet vass och andra vattentåliga växter, som i långa tider växt och förmultnat i dalen. Något märkligare är de talrikt förekommande gamla ekstockarna, som alltjämt kan tränga upp i plogdjup. Från vilken tid är denna vegetation? Finnes det något vettigt svar på den frågan?